

Het in deze dissertatie beschreven onderzoek richt zich op de Geschiedenis, de ontwikkeling en de betekenis van de stelling dat de joods-christelijke godsdienst medeverantwoordelijk is voor de huidige milieucrisis. De daartoe gebruikte methode is die van de receptie-geschiedenis: hoe werd in de twee laatste eeuwen in Nederland gedacht over het begrip *dominium terrae* en waar en in welke vorm werd dat verwoord? Als bijbelplaats die de 'onbeperkte heerschappij van de mens over de aarde' (blz. 1) weergeeft, noemt en neemt de schrijver vooral de interpretatie van Gen. 1: 26-28, maar ook Gen. 9: 2, 3 en Ps. 8: 6-9 komen nadrukkelijk in beeld.

Toen de auteur in het begin van de jaren negentig met zijn onderzoekingen begon, kon hij nauwelijks bevroeden een vijftal jaren later in het midden van de agrarische actualiteit te (zullen) landen. Men kan zich dan ook voorstellen dat bijvoorbeeld op ons liberale en pragmatische Ministerie van Landbouw kennis wordt genomen van deze studie. De reflectie op de plaats van de natuur – i.c. het dier – in de schepping zou zich daar dan allengs kunnen verdiepen en bijdragen aan het besef 'dat de mens zo'n hoge positie in de schepping bekleedt, (...) om de natuur met omzichtigheid tegemoet te treden'. (blz. 263) Met dit citaat zijn we bij één van de slotoverwegingen van de auteur terechtgekomen. Andere zijn: het onderzochte materiaal biedt geen grond voor de bewering, dat er een verband bestaat tussen het gods- en mensbeeld en de 'dynamische' interpretatie van de positie van de mens als heerser over de aarde; sedert het midden van de negentiende eeuw integreerde en thematiseerde de theologie een seculiere natuurbeschouwing (d.w.z. de natuur in het o.t. is *niet-goddelijk*) en: het veronderstelde verband tussen religieuze vooronderstellingen en de omgang van de mens met de natuur moet betwijfeld worden. Deze aanzetten voeren ons tenslotte naar een even noodzakelijk als verrassend punt: 'niet het christelijke gods- en mensbeeld veroorzaakten de milieucrisis, maar juist het manco van de laatste eeuw om de werkelijkheid godsdienstig te duiden' (blz. 264).

Via een zestal hoofdstukken worden we door de auteur naar deze conclusie(s) geleid. De capita zijn systematisch opgebouwd, zodat we de schreden die hij in het veld van onderzoek zet nauwkeurig kunnen volgen. Uit de inleiding wordt al duidelijk dat we te

Hendrik-Joost van Soest,
'Welke is het voortreffelijkste schepsel op aarde?' De interpretatie van een omstreden bijbelse voorstelling in het 19^e en 20^e eeuwse Nederland. Delft 1996. ISBN 90 5166 514 8.
Proefschrift Kampen, Theologische Universiteit [GKN].